

Estudis i documents

Els Jocs Florals d'Alaquàs (1920)

Noticias de Alaquàs en el *Diario de Valencia* (1911-1936)

Els mestres d'Alaquàs (1936-1939)

Les representacions marianes als plafons ceràmics devocionals d'Alaquàs

Els goigs de la Mare de Déu de l'Olivar d'Alaquàs. Imatge, poesia i música al servei de la devoció mariana

L'ofici de sabater: una aproximació a l'artesanía del calçat en Alaquàs al llarg del segon terç de segle XX

Els remeis casolans: la medicina popular en Alaquàs, un aspecte poc conegut de la cultura del nostre poble

La restauració de la casa del "Forn de Pureta". Una aportació a la recuperació del patrimoni del centre històric d'Alaquàs

Los juegos, las canciones, las vivencias de nuestra infancia

Els Jocs Florals d'Alaquàs (1920)

ELS JOCS FLORALS AL LLARG DEL TEMPS

Ara fa 88 anys Alaquàs esdevingué l'escenari d'un acte cultural i patriòtic d'una gran magnitud i transcendència: la celebració d'uns Jocs Florals que tingueren lloc al claustre del Castell-Palau la nit del 12 de setembre de 1920¹. Amb la qual cosa el nostre municipi s'afegia a la llarga llista de viles i ciutats que, d'ençà el segle XIV, havien organitzat i acollit tan singulars i característiques festivitats líriques.

Els certàmens literaris coneguts amb el nom de Jocs Florals tenen una llarga tradició en la nostra cultura, i representen la primera i més important de les manifestacions socials que el valencianisme cultural –lingüístic i literari– portà a terme durant el segle XIX i bona part del XX. Amb tot, l'origen dels Jocs Florals es remunta més de cinc segles enrere, a l'any 1323, en què a la ciutat de Tolosa de Llenguadoc fou fundada la Sobregaya Companhia dels Set Trobadors, que promogué unes justes literàries que molt probablement s'inspiraren en les festes que Roma celebrava en honor de la deessa Flora i en les Corts d'Amor occitanes de finals del segle XII, tal com han apuntat diversos estudiosos de la literatura.

Més a prop nostre, i a iniciativa del rei Joan I, conegut amb el sobrenom d'«Aimador de la Gentilesa», el 20 de febrer de 1393 fou instaurat a Barcelona

¹ L'any 1990 Conxa Ferrer reproduí les notícies que, a propòsit d'aquell certamen literari, publicà el diari *Las Provincias*. Vegeu-ho a: FERRER i SIMÓ, Concepció, «Els Jocs Florals d'Alaquàs de l'any 1920 segons el diari "Las Provincias"», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, Alaquàs, 1990, p. 83-88.

el Consistori de la Gaia Ciència, que només un any després inicià la convocatòria de Jocs Florals. D'aquesta manera, i amb el beneplàcit dels posteriors reis Martí I i Ferran I, aquells certàmens anaren celebrant-se any rere any durant pràcticament una centúria; fins que, ja ben entrat el segle XV, s'extingiren. És per això que quan, a la segona meitat del segle XIX, els escriptors romàntics –que tant s'agradaven de girar la mirada cap a l'Edat Mitja i que sovint s'autoproclamaven «amadors de les velles glòries»– desitjaren recuperar aquells torneigs florals i poètics, volgueren ressuscitar-los, parlaren de «restauració», i no de «fundació»².

D'aquesta manera, la data en què cal situar la restauració dels certàmens literaris anomenats Jocs Florals –tal com han arribat fins als nostres dies– és l'any 1859, en què varen ser convocats a Barcelona (durant el mes de maig) i a València (durant el d'octubre). Els de la Ciutat del Túria foren promoguts pel mallorquí Marià Aguiló, aleshores bibliotecari de la Universitat de València, i la societat «El Liceo Valenciano»; i patrocinats per l'Ajuntament del cap-i-casal, que els convocà «*siguiendo el ejemplo que acaba de dar el de Barcelona donde se han llevado a cabo con gran solemnidad*». Tingueren lloc la nit del 23 d'octubre de 1859 al Paraninf de la Universitat, i varen ser protagonitzats pels escriptors i poetes que esdevindrien líders del moviment lingüístic i literari conegut amb el nom de Renaixença. Entre els autors guardonats, s'hi trobaven el català Víctor Balaguer i el jove poeta valencià Teodor Llorente, que amb 23 anys començava a despuntar com la gran figura lírica que posteriorment seria³. La composició que li fou premiada portava el simbòlic títol de «La nova era», i en incloure-la, un quart de segle després, al volum *Llibret de versos* Llorente recordà que

«la idea de restablir els Jochs Florals naixqué ensemps en València y en Barcelona; mes se deu dir que fon un català, l'entusiasta D. Marian Aguiló, qui primer la soltà en la pàtria d'Ausiàs March. Ab aquest nom, de Jochs Florals, y promoguda per la societat Liceo Valencià, se celebrà en lo Paraninfo de la Universitat, l'any 1859, un certamen lliterari, en el qual, per primera vegada en nostra ciutat, s'oferien premis a la poesia llemosina, juntament ab la castellana. Aquells premis eren dos, guanyà l'un D. Víctor Balaguer, per una composició dedicada a Ausiàs March, y l'altre fon adjudicat a esta poesia de “La nova

² Comproveu-ho a tot un clàssic: MIRACLE, Josep, *La restauració dels Jocs Florals*, Aymà, Barcelona, 1960.

³ Per a una visió d'aquest poeta i del moviment literari que liderà, vegeu el meu treball: *Teodor Llorente i la Renaixença valenciana*, Institut Alfons el Magnànim, València, 2007.

era”: Aquell mateix any comensaren los Jochs Florals en Barcelona, seguint totes les primaveres sens interrupció; en València no es repetiren fins que els restablí la societat del Rat Penat, pasats vint anys, en 1879»⁴.

Tal com indica Llorente, a diferència del que passà a Barcelona, on a partir de 1859 els Jocs Florals ja no deixaren de convocar-se, a València el certamen literari quedà interromput, no tingué continuïtat. La convocatòria es tallà, sens dubte, per falta de «mercat», de públic que any rere any l'exigira. I és així que, entre nosaltres, els Jocs Florals no tornaren a celebrar-se fins 20 anys després, fins juliol de 1879, en què varen ser convocats i organitzats per la societat cultural Lo Rat Penat, que amb tal propòsit havia sigut fundada l'any anterior⁵.

Amb tot, cal assenyalar que durant la dècada dels anys 70 del segle XIX la ciutat de València convocà diversos certàmens literaris que, sense respondre a l'esquema ni la «litúrgia» jocfloralista, permeteren que els escriptors valencians anaren canalitzant les seues vel·leïtats líriques; i que abonaren el terreny als Jocs Florals que, a partir de 1879, convocà anualment Lo Rat Penat, i que esdevingueren els definitius. Entre aquests certàmens que podem considerar com a «precedents» dels Jocs Florals ratpenatistes –perquè varen ser convocats en dates immediatament anteriors–, cal assenyalar-ne tres: el que promogué l'Ateneu científic, literari i artístic de València en desembre de 1874 «per a commemorar lo 4t centenar de l'introducció de l'impremta en Espanya»; el que se celebrà durant l'«època de la fira de l'Alamera» de 1875; i el que tingué lloc en juliol de 1876 per a festejar el VIé centenari de la mort del rei Jaume I, i en què, a més de poetes valencians, també hi prengueren part catalans i mallorquins.

LA FUNDACIÓ DE LO RAT PENAT

Davant la necessitat d'agrupar i coordinar els esforços que, en matèria lingüística i literària, començaren a portar a terme els autors valencians de les darreres dècades del segle XIX, i amb la finalitat de dotar de continuïtat i de

⁴ LLORENTE, Teodor, «Notes del autor», *Llibret de versos*, València, 1885, p. 194. Marià Aguiló era, en realitat, un mallorquí resident a Barcelona.

En la transcripció dels textos valencians, ha sigut respectada l'ortografia original, i únicament s'ha regularitzat la puntuació, l'accentuació i l'ús de majúscules i minúscules.

⁵ IGUAL ÚBEDA, Antoni, *Història de «Lo Rat-Penat»*, Ajuntament de València, València, 1959.

periodicitat fixa un esdeveniment cultural tan important i estratègic per a la projecció social de la llengua com els Jocs Florals –entre altres coses perquè, després de molts anys d’abandonament i oblit, premiaven i prestigiaven públicament el conreu de literatura en valencià–, a proposta de Constantí Llombart, un grup d’escriptors i intel·lectuals encapçalats per Vicent Boix, Teodor Llorente, Fèlix Pizcueta, Jacint Labaila, Rafael Ferrer i Bigné i d’altres més es decidiren a fundar una entitat cultural que s’encarregara de convocar i organitzar els Jocs Florals. Fou així com, després de no poques dificultats, l’any 1878, al caliu de la Fira de Juliol de València, nasqué la societat Lo Rat Penat. I com, a partir de juliol de 1879, la Ciutat del Túria començà a organitzar Jocs Florals en què no sols participaven autors valencians, sinó també de tota l’àrea lingüística. I és que, tal com anunciava el cartell de la convocatòria –que aparegué publicat al diari *Las Provincias*–, Lo Rat Penat «convida a prendre part en ells als escriptors y poetes de aquest antich reyne, als del Principat de Catalunya, Provença y Mallorques, y de totes aquelles terres ahon nostra materna llengua se parle»⁶.

A partir de 1879, i amb molt comptades excepcions provocades per força major –el còlera, per exemple–, Lo Rat Penat no deixà d’organitzar durant el mes de juliol uns cada vegada més exitosos i concorreguts Jocs Florals. Cosa que provocà que, amb el pas dels anys, per influència i imitació de la capital, la convocatòria d’aquests certàmens s’escampara a la resta de ciutats i pobles valencians: primer als més importants i significatius, demogràficament parlant, i després a la resta. D’aquesta manera, abans no acabe el segle XIX i fora de la ciutat de València, ja trobem convocatòries de Jocs Florals a Castelló de la Plana (1892) i a Alcoi (1899); així mateix, iniciat el XX, se’n celebraren a Torrent (1900 i 1901)⁷, Dénia (1904), Xàtiva (1908) i d’altres ciutats. Fins l’any 1920, en què es constata la celebració de certàmens jocfloralescs a Sueca, Manises, Requena i, com no, Alaquàs.

EL PAPER DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE LO RAT PENAT

En aquest procés d’expandiment, podríem dir, dels Jocs Florals degué jugar un paper fonamental el Centre Excursionista de Lo Rat Penat, que des de

⁶ «Lo Rat-Penat. Societat de amadors de les glòries de València y son antich Realme. Jochs Florals de València. Convocatòria per als del present any MDCCCLXXIX», *Las Provincias* (31-I-1879).

⁷ PITARCH ALFONSO, Carles, «Els Jocs Florals de Torrent de 1900 i 1901», *Torrent i la seua premsa entre dos segles (1890-1910)*, Torrent, 1997, p. 113-135.

febrer de 1880 –any i mig després d’haver sigut fundada l’entitat– fins el 1911 practicà més d’un centenar de visites a pobles i ciutats de tot el territori valencià; visites que no sols servien per a conèixer, estudiar i fomentar la conservació de les múltiples joies artístiques i arquitectòniques que amagava la geografia valenciana, sinó també per a promoure la convocatòria de Jocs Florals.

Així passà, sens dubte, en el cas de Torrent. De fet, sabem que en el dinar organitzat durant la visita que els membres de Lo Rat Penat realitzaren a Alaquàs el 30 de gener de 1898 –a què havien sigut convidades diverses personalitats torrentines– es varen gestar les dues convocatòries de Jocs Florals que, en 1900 i 1901, tingueren lloc a la capital de l’Horta Sud. Fixeu-vos com finalitzava la crònica de l’excursió a Alaquàs que aparegué al diari *Las Provincias*:

«No terminaremos este breve relato sin llamar la atención sobre lo que significan para el progreso literario, artístico y social las excursiones de Lo Rat Penat, y lo mucho que dice a favor de nuestras provincias valencianas el afecto con que son recibidos los excursionistas en todas partes y lo que este comercio de ideas va extendiendo la cultura. En esta misma excursión del domingo, los dignos representantes de Torrente consultaban con los presidentes, que han sido de Lo Rat Penat, sobre los Juegos Florales que piensan celebrar en aquella villa como parte de unos festejos muy solemnes que están preparando para el próximo verano. Ya es hora de que las fiestas de los pueblos no se reduzcan, en su parte profana, a la lidia de becerros y disparo de masclets»⁸.

Del comentari es dedueix que la convocatòria de Jocs Florals que tingué lloc a molts municipis valencians obeïa al desig que mostraren alguns representants locals, probablement assessorats pels intel·lectuals de Lo Rat Penat, d’eixamplar el reducte religiós (misses i processons) i lúdic (bous i pólvora) en què es movien les festes patronals de la major part de pobles cap a noves manifestacions artístiques i culturals. Finalment, els Jocs Florals de Torrent no se celebraren l’estiu de 1898, com sembla que era la intenció primigènia, sinó en agost de 1900 i de 1901.

⁸ «Lo “Rat-Penat” en Alacuás», *Las Provincias* (2-II-1898). Podeu llegir la crònica sencera al meu treball: «Tres visites del Centre Excursionista de Lo Rat Penat (1880, 1897 i 1898)», *Quaderns d’Investigació d’Alaquàs*, Alaquàs, 1996, p. 11-29.

ELS JOCS FLORALS ARRIBEN A ALAQUÀS (1920)

Fruit d'aquest anhel de superació i ampliació cultural degueren nàixer també els Jocs Florals d'Alaquàs del 12 de setembre de 1920, que venien a ser la concreció alaquasera d'aquell desig expressat 22 anys abans pels membres del Centre Excursionista de Lo Rat Penat. Tot i que les pàgines de *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs* de l'any 1990 ja recolliren les notícies que, al respecte, publicà el diari de Teodor Llorente⁹, he trobat que calia analitzar aquella informació i ampliar-la amb les notes i cròniques que també aparegueren a d'altres diaris i publicacions de l'època, i que sovint resulten més llargues i detallades; és a dir, expliquen més i millor de quina manera es desenvolupà aquell certamen literari. Gràcies a això, ara estem en disposició, per exemple, de llegir la composició que hi resultà gua-nyadora –que fou reproduïda a *La Correspondencia de Valencia*–, i de saber quins varen ser els escriptors i els veïns i veïnes d'Alaquàs que protagonitzaren tan excel·lent cerimònia literària.

De fet, l'examen detingut de tots aquests documents historiogràfics permet contemplar els Jocs Florals d'Alaquàs de 1920 com un esdeveniment cultural de primer orde –el més important, sens dubte, que mai no haguera viscut Alaquàs–, com un acte destacat i significatiu en la història del nostre poble que bé mereix una anàlisi conscienciosa i profunda. I tant de bo en el futur puguem continuar ampliant la informació relativa als detalls i els protagonistes d'aquell excepcional certamen, i facilitar la lectura del major número possible –totes, si pot ser– de les 39 obres, entre poesies i treballs en prosa, que s'hi presentaren.

La primera notícia que ens ha pervingut dels Jocs Florals d'Alaquàs remet al cartell de convocatòria, que aparegué publicat al diari *Las Provincias* el 29 de juliol de 1920; és a dir, mes i mig abans de l'acte de lliurament dels premis. A banda de manifestar que els Jocs estaven «patrocinats per l'Ajuntament de la Vila», el cartell, signat per la Comissió Organitzadora a «Alaquàs, 25 de juliol de 1920», anunciava que hi havien sigut convocats un total d'11 premis: 3 d'ordinaris i 8 d'extraordinaris. Per tal d'entendre millor la distribució de guardons que habitualment s'hi feia en aquest tipus de torneigs lírics, cal dir que, com la mateixa Renaixença (el moviment lingüístic i literari que els acollí i promogué), els Jocs Florals giraven al voltant d'una divisa o tríade temàtica molt

⁹ Consulteu el treball ressenyat a la nota 1.

ben delimitada: «Patria, Fides, Amor», és a dir: la Pàtria, la Fe i l'Amor. I obeïen a una estètica i estructura que, tant en la forma com en la nomenclatura, els seus protagonistes desitjaren rescatada de l'època gòtica. Així, els Jocs Florals repartien dos tipus de premis: els ordinaris i els extraordinaris. I tot i que els poètics eren els més abundants i prestigiosos, també es guardonaven treballs en prosa: estudis i investigacions històriques, obres dramàtiques i creacions pictòriques o musicals, posem per cas.

Els premis ordinaris eren els patrocinats per l'entitat organitzadora, i en el cas d'Alaquàs en varen ser tres: un per cada eix temàtic. I el poeta que, al llarg de la seua carrera n'aconseguia tres (tant fa si diferents o el mateix), era proclamat Mestre en Gai Saber, una distinció només a l'abast dels millors autors lírics. El principal d'aquests premis, la Flor Natural, estava dedicat a la més excel·lent composició de tema lliure, tot i que habitualment s'identificava amb l'amor: «A la millor poesia en valencià, ab llivertat de tema, metro i extensió», deia literalment el cartell dels Jocs Florals d'Alaquàs. El segon premi ordinari era l'Englantina d'Or, dedicada a distingir una composició de tema patriòtic, històric o cívic: «A la millor poesia patriòtica que cante les glòries valencianes», segons les bases d'Alaquàs. I, finalment, la Viola d'Or i Argent, dedicada a una composició de tema religiós, espiritual o moral: «A la millor poesia valenciana que desenrolle un tema de caràcter moral o religiós», segons la convocatòria de 1920. Resulta significatiu assenyalar que, tot i tractar-se d'un certamen bilingüe, les bases explicitaven que tots tres guardons estaven destinats a distingir composicions escrites en valencià.

Els premis extraordinaris variaven a cada convocatòria de Jocs Florals, en nombre i temàtica, ja que estaven en funció de la iniciativa d'aquelles entitats i persones que donaven suport –no sols moral, també econòmic– al certamen, per això tenien caràcter «extraordinari». En el cas d'Alaquàs, en foren huit: el primer estava patrocinat, com no podia ser d'una altra manera, per Joaquim Vento Peiró, l'alcalde-president de l'Ajuntament, i tenia per finalitat premiar la millor obra –en castellà, cal entendre– que s'inspirara en el lema «*El trabajo en todos los órdenes es fuente de bienestar y riqueza*». El segon dels premis extraordinaris –molt probablement dedicat a guardonar algun tipus de dossier o treball de camp– estava patrocinat pel jutge municipal, Josep Maria Palop, i que havia de girar al voltant d'un pensament expressat novament en castellà: «*Mejoras que necesita el pueblo de Alacuás para desenvolverse debidamente*». El tercer estava promogut per una altra personalitat local, pel mestre d'escola, Josep Sanchis Almiñana, la persona que d'al-

guna manera encarnava la cultura local, i que amb el temps acabaria esdevenint alcalde del municipi durant el període 1923-1930¹⁰. La pregunta que llançava als concursants, ben eloqüent i significativa, i per a la qual demanava resposta, deia així: «¿*Qué ventajas reportaría a la villa de Alacuás la construcción de un edificio escolar en el que pudiera intensificarse la cultura de sus hijos? Medios para conseguirlo en breve*». Tot indica que, novament, es tractava d'un treball d'estudi i de reflexió, el que hi pretenia premiar-se. Tampoc mossén Rafael Tramoyeres Cuñat, aleshores rector regent d'Alaquàs¹¹, no volgué quedar-se sense patrocinar un guardó per al millor «Sonet en llengua valenciana a la Verge del Olivar»; premi que, sens dubte, vist des de la distància, representa l'embrió del Certamen a la Mare de Déu de l'Olivar que actualment i des de principis dels anys 90 del segle passat ve celebrant-se al nostre municipi. En cinqué lloc, i tancant el cercle de personalitats locals, trobem Frederic Peiró, «metje titular de [la] vila», que promogué un premi inspirat en les «*ventajas e inconvenientes que produce el alcohol en el organismo humano*».

A la vista d'aquests primers cinc premis extraordinaris, se m'ocorren dues consideracions: la primera és assenyalar com la temàtica dels guardons variava segons l'interés podríem dir professional de la persona que el patrocinava; i la segona és que, dels cinc representants de les «forces vives» locals, només el premi patrocinat pel rector era en valencià. Molt probablement això tinga a veure amb el fet que devia ser també l'únic líric, en vers; ja que els altres semblen destinats a guardonar treballs de reflexió i investigació, treballs en prosa.

Pel que fa a la resta de premis extraordinaris, el sisé estava promogut per Josep Zaragoza, «*corresponsal del Centre de Cultura Valenciana en Alacuàs*», i dedicat a distingir la millor «Monografia històrica del castell d'Alacuàs». Cal no perdre de vista que, tan sols dos anys abans, en abril de 1918, i davant la seriosa amenaça d'enderrocament que afectà el monument, el nostre Castell-Palau havia sigut declarat edifici històric-artístic; i que una de les entitats que més s'esforçà a demanar i aconseguir aquesta declaració fou, precisament, el Centre de Cultura Valenciana¹². El seté estava patrocinat per Josep

¹⁰ LLORENS VILA, Joaquim, «El mestre José Sachis Almiñano», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, Alaquàs, 2006, p. 51-91.

¹¹ Trobareu dues fotografies i una mínima informació biogràfica d'aquest capellà a *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, Alaquàs, 2004, p. 273-274.

¹² Vegeu-ho al volum: *Un passeig per la història del Castell-Palau d'Alaquàs (1880-1975)*, Ajuntament d'Alaquàs, 2008.

Maya Ramon, membre de la comissió organitzadora dels Jocs Florals, i pretenia premiar «al millor sainet, escrit en valencià, en prosa o vers, que estiga basat en costums populars». El certamen, per tant, donava també cabuda a la creació dramàtica. Finalment, el huité i darrer premi extraordinari, patrocinat per Salvador Tàrraga, havia d'estar inspirat en el «*desarrollo de la industria alfarera en Alacuás. Medios para conseguir un engrandecimiento rápido y bien cimentado*». Amb la qual cosa es fa patent que aquella convocatòria de Jocs Florals responia a la història, les necessitats, les creences i les tradicions del poble que l'acollia; i que, a més de promoure la cultura i la llengua autòctones, tingué un sentit molt pràctic, ja que pretenia impulsar estudis que assenyalaren en quina situació es trobava el municipi d'Alaquàs –tant en matèria econòmica com artística i pedagògica–, i per quins camins havia de progressar, evolucionar i créixer.

D'altra banda, cal dir que el cartell de convocatòria dels Jocs Florals es tanca amb dues advertències o «condicions». La primera informava que els treballs havien de ser presentats personalment o remesos per correu postal, abans del 25 d'agost, a «lo domicili social de la comisió (Casa Capitular d'Alacuàs)»; o a València, al núm. 11 del carrer Sant Esteve. I la segona al·ludia directament al «sainet a què es referix el tema del premi 7 (extraordinari)», i aclaria, ben oportunament, que «serà, a ser possible, estrenat en esta població, a quin efecte la comisió procurarà dur este proyecto a la realitat». De manera que, aquella convocatòria de Jocs Florals no sols representava, en ella mateixa, una manifestació de cultura literària, sinó que en l'esperit dels organitzadors estava el desig que en generara, a la seua vegada, d'altres.

Al cap d'un mes d'haver aparegut el cartell, el 26 d'agost de 1920¹³ i sota el títol «De la región», *Las Provincias* publicà una breu nota que recordava la propera celebració de Jocs Florals als municipis d'Alaquàs i de Sueca. Pel que fa al nostre poble, el diari destacava que era «*la primera vez que se organizan actos de cultura de esta naturaleza*»; circumstància que, com ja he indicat anteriorment, dotava el certamen d'una gran transcendència. I també que «*la juventud de Alacuás es la iniciadora de la idea*», i que «*el Ayuntamiento la pro-hija prestándole todo su valioso apoyo*»; la qual cosa acredita que la convocatòria disposava de cobertura humana i institucional, i que el seu èxit hi estava assegurat.

¹³ La data –«26 juliol de 1920»– que apareix en el treball de *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs* de 1990, p. 84, és errònia.

Set dies després, el 2 de setembre de 1920, novament el diari *Las Provincias* –molt sensible a la celebració d'aquest tipus d'actes literaris i culturals per haver sigut fundat en 1866 i dirigit durant prop de quatre dècades per Teodor Llorente Olivares, capdavanter i patriarca de la Renaixença valenciana– publicà una nova notícia relativa als Jocs Florals d'Alaquàs. En ella es comunicava que la comissió encarregada del certamen «*tiene ya casi ultimados los múltiples detalles de la organización de la misma*», i que «*dentro de breves días se hará público el fallo del jurado, pues éste comenzará pronto sus funciones*». Finalment, la nota també indicava la quantitat i el lema dels treballs presentats, que com ja ha quedat dit ascendien a 39, i desvetlava la identitat dels membres de la comissió organitzadora: Felip Mateu, president; Antoni Lluna, secretari; i Josep Maya, assessor. Malgrat els esforços realitzats, no he pogut esbrinar cap dada biogràfica referent a aquestes tres persones; ja que trobe ben poc probable que el nom del president de la comissió pugua identificar-se amb el de Felip Mateu i Llopis (1901-1998), insigne historiador valencià –aleshores tindria 19 anys– que el 1930 ingressà en el cos d'arxius, que el 1932 signà les Normes Ortogràfiques de Castelló de la Plana i que arribà a director del Museu Arqueològic i de la Biblioteca Provincial de Tarragona, de la Secció de Numismàtica del Museu Arqueològic Nacional de Madrid, de l'Arxiu del Regne de València i, finalment, de la Biblioteca Central de Barcelona.

Pel que fa als lemes –que no títols– sota els quals havien sigut presentats els 39 treballs, i que suposaven l'única informació del veredictes que s'hi avançava, cal dir que 21 d'ells estaven escrits en valencià, 7 en castellà, 5 en llatí, 1 tant podria estar en valencià com en castellà i els 5 restants tant podrien estar en llatí com en valencià com en castellà. Tot i que això no implica necessàriament res –ja que, per exemple, la poesia guanyadora de la Flor Natural, «Diada d'amor», tot i estar escrita en valencià, s'encapçalava d'un lema en castellà: «Vencerás»–, crec que sí permet concloure que la presentació de treballs en valencià degué ser majoritària. D'altra banda, cal destacar que hi figuraven treballs amb lemes tan significatius, des del punt de vista local, com ara: «Perols y casoles», «Ala-Cuás», «Quasi oliva speciosa in campis», «Alacuàs històric», «Gents de Déu» i «Moreneta, escolta». I que molts d'aquests i d'altres lemes, com ara «De fanc y pallús», «El hombre nace para trabajar» i «València lliure», permeten entreveure ben clarament quina era la temàtica que tractava la poesia o treball que devien encapçalar, com hom pot comprovar llegint l'article que publicà *Las Provincias* el 2 de setembre i que he reproduït en apèndix.

Cinc dies després, i a falta de conèixer el nom dels guanyadors, es féu públic el veredict del jurat. El publicà, el 7 de setembre i sota el títol «Fall del jurat», el diari *La Correspondencia de Valencia*; i l'endemà, en castellà, *Las Provincias* i el *Diario de Valencia*. El document, signat a la Ciutat del Túria el «6 de setembre de 1920», informava de la composició del jurat –del consistori de mantenidors, tal com el llenguatge jocfloralista els denomina–, que estava integrat per quatre membres: Josep Feo Cremades, que féu les funcions de president, Estanislau Alberola Serra, Lluís Cebrian Ibor i Josep Maya Ramon, membre com sabem de la comissió organitzadora que també actuà com a secretari del jurat. Pel que fa a Josep Feo, puc dir que en aquell moment era regidor de l'Ajuntament de València, tal com apunta la crònica de *Las Provincias*; i que l'any 1926 fou presentat com a advocat i catedràtic d'Institut a València. Ho sé perquè l'esmenta, com a una de les personalitats presents, la crònica periodística que relata l'homenatge que el 25 d'abril de 1926 el poble d'Alaquàs reté al doctor Faustí Barberà Martí, mort el 1924, i on s'explica que Josep Feo «*fue requerido para hacer uso de la palabra*»¹⁴. Alguna vinculació important devia unir-lo al nostre poble, i per això fou present i esdevingué protagonista de totes dues celebracions culturals: els Jocs Florals de 1920 i l'homenatge al doctor Barberà de 1926.

D'altra banda, també puc afirmar que els altres dos membres del jurat eren escriptors valencians consagrats, de renom. Estanislau Alberola Serra (1861-1933) era fill de Quatretonda i en aquell moment tenia 59 anys. Poeta, comedïgraf i periodista, arribà a estrenar més d'una trentena de sainets i de comèdies de costums valencians, compilà un ambiciós *Refraner valencià* (1928) i fou nomenat Mestre en Gai Saber precisament durant els Jocs Florals de Lo Rat Penat de 1920. Set anys abans de morir, en 1926, la Societat Valenciana de Publicacions li edità el volum *Poesies*. Pel que fa a l'altre membre del jurat, Lluís Cebrian Ibor (1885-1941), era un escriptor cèlebre que en 1920 tenia 35 anys. Erudit i poeta, fou arxiver de la Diputació de València i membre de Lo Rat Penat. En la seua faceta lírica, conreà una genuïna lírica pairalista d'arrel llorentina, entre els fruits de la qual cal assenyalar l'opuscle *Homentage a la senyoreta Rosari Sanchis Creixach* (1923).

¹⁴ *La Correspondencia de Valencia* (27-IV-1926), també explica que, en la seua allocució, Josep Feo «*trazó a grandes rasgos la vida del doctor Barberá, haciendo especial mención de aquellas anécdotas, en las que se reveló siempre su amor a Valencia y a Alacuás, su país natal*». Llegiu la referència completa al meu treball: «L'homenatge d'Alaquàs al doctor Faustí Barberà (1926)», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, Alaquàs, 2006, p. 48.

Però tornem a l'anunci de concessió dels premis. Varen ser adjudicats els tres ordinaris, i també un accèssit a la Flor Natural (el segon, el primer quedà desert) i un altre a la Viola d'Or i Argent. Pel que fa als extraordinaris, s'hi concediren tots (i amb nombrosos accèssits) excepte dos: el sisé, destinat a la millor «monografia històrica del castell d'Alacuàs»; i el huité, el que pretenia guardonar un treball que parlara del «*desarrollo de la industria alfarera en Alacuás*». En tots dos casos, varen ser declarats deserts «per no trobar el jurat suficient valor en les produccions presentades per a concedir-lo». D'aquesta manera, s'ha de dir que 20 dels 39 treballs que hi concorregueren aconseguiren premi; i que un més fou obsequiat amb una menció honorífica: 21 treballs, per tant, hi varen ser distingits. La qual cosa suposa, sens dubte, un gran èxit de convocatòria. En aquest sentit, em sembla especialment significatiu assenyalar que: a la Flor Natural, Premi d'Honor i Cortesia, màxim guardó líric del certamen, li varen ser concedits el premi i un accèssit; al guardó destinat a premiar el millor «Sonet en llengua valenciana a la Verge del Olivar», li varen ser concedits premi i tres accèssits; i «al millor sainet, escrit en valencià», li foren concedits premi, dos accèssits i una menció honorífica. Quina llàstima que la major part d'aquestes obres –totes, excepte la guanyadora de la Flor Natural– es troben, a hores d'ara, il·localitzables! Confiem que en un futur no massa llunyà puguem tindre accés a les actes del certamen i la resta de treballs presentats.

La següent notícia, també apareguda a *Las Provincias*, advertia que la celebració del concurs literari, prevista en un principi per al divendres 10 de setembre de 1920, «*ha sido suspendida hasta el domingo próximo, día 12 del actual*», per motius que no s'hi expliciten. Així mateix, la nota també anunciava que l'acte tindria lloc a les 21.30 hores «*en el histórico castillo de la villa*», sens dubte l'edifici civil més artístic i emblemàtic de tots els que tenia Alaquàs. Recordem que en aquell moment, i des principis de 1918, el Castell-Palau era propietat de Vicent Gil Roca, que segons sembla no degué posar impediments perquè s'hi portara a terme l'acte literari¹⁵.

LA VETLADA LITERÀRIA (12 DE SETEMBRE DE 1920)

Finalment, els Jocs Florals d'Alaquàs es portaren a terme en el lloc i l'hora prevists. En els dies posteriors, els tres diaris que s'hi havien implicat en l'a-

¹⁵ Trobareu informació documental sobre l'estat que presentava el Castell a principi del segle XX al treball ressenyat a la nota 12.

nunci de l'acte donaren compte dels detalls de la vetlada a través cròniques desiguals. Així, la primera en ser publicada, anònima, és també la més llarga i detallada. Aparegué l'endemà, dilluns 13 de setembre, a *La Correspondencia de Valencia*. Titulada «Jocs Florals en Alacuàs», començava remarcant que «*uno de los mayores atractivos que tenía la fiesta de los Juegos Florales celebrada ayer en Alacuás, era el ambiente en que se desarrolló*». A crear-hi aquest ambient havien contribuït: en primer terme, les òptimes condicions meteorològiques en què es desenvolupà la vetlada, ja que es tractava d'«*una de estas noches de septiembre en que aun perduran las opulencias del verano, pero aliadas ya a las melancólicas elegancias del otoño*»; en segon, el lloc on s'havia realtzat: el pati del Castell-Palau, que «*había sido espléndidamente decorado con flores, y el escudo de Valencia ocupaba el sitio de honor*», i on havia sigut instal·lat un artístic estrat «*en cuyo fondo lucía la Senyera*»; i, finalment, a la massiva afluència d'espectadors, ja que «*de las ojivas de los ventanales, repletos de público, pendían cobertores barrados de rojo*». Tot i estar descurat com sabem que en aquell temps estava, quin goig devia fer el pati del Castell!

Aspecte que presentava el pati del Castell al voltant de 1920. Segons *La Correspondencia de Valencia*, el dia en què s'hi celebraren els Jocs Florals «*el patio del castillo tenía nuevos prestigios evocadores. Había sido espléndidamente decorado con flores, y el escudo de Valencia ocupaba el sitio de honor*».

Aspecte que presentava el claustre superior del Castell a la segona dècada del segle XX. Segons *La Correspondencia de Valencia*, la nit dels Jocs Florals «*de las ojivas de los ventanales, repletos de público, pendían cobertores barrados de rojo*».

Per la seua banda, cinc dies després, el 17 de setembre, fou el *Diario de Valencia* el que qualificà l'acte de «*solemne, ameno y de agradabilísimas notas*», com una festa «*en la que se derrochó arte, valencianismo, belleza e inspiración*». Pel que fa a la decoració i l'escenari, el *Diario* assegurava que «*sobre amplio entablado se alzó el soberbio trono, todo él tapizado de flor natural, en la construcción del cual puso el excelente artista don Joaquín Castelló todo su ingenio y su arte, mereciendo innumerables elogios de cuantos lo admiraron*»; i que «*bajo el artístico dosel tomó asiento la bella y angelical señorita Josefina Vento, reina de la fiesta, la que vestía un rico traje de época y adornaba su frente con una preciosa diadema*». Indumentària i complements que poden ser perfectament apreciats a la fotografia de Josefina Vento Vidal que, ben amablement, m'ha deixat la filla, Josefina Cabo Vento, i que ha sigut reproduïda en la pàgina següent. Finalment, el diari *Las Provincias*, més breu en la seua narració dels fets, no entrà en valoracions de la vetlada ni en descripcions del decorat ni dels participants.

A propòsit de Josefina Vento Vidal, Reina de la Festa, cal dir que tant ella com la seua família devien mantindre algun tipus de vinculació amb Lo Rat Penat, tot i que ara mateix no dispose de suficient informació per a detallar-la. El que sí puc afirmar és que, molt probablement, Josefina assistia a l'escola de cant que devia tindre la societat valencianista. Així sembla indicar-ho la ressenya

Josefina Vento Vidal tal com anava vestida el dia en què fou Reina dels Jocs Florals d'Alaquàs.

periodística publicada a *Las Provincias* cinc mesos abans, el 30 d'abril de 1920, en què s'assegurava que durant la part musical de la vetlada literària que havia tingut lloc a la seu de Lo Rat Penat la nit anterior, «*la profesora doña Concepción Sanz acompañó al piano a sus estudiosas discípulas señoritas Maruja Serra, Josefina Vento, Pepita Piedra y Paquita Sala, de las que sin excepción diremos que quedaron como unas artistas consumadas*». És a dir, que Josefina estudiava cant. I segurament a l'escola de música de Lo Rat Penat.

De fet, no és aquest l'únic recital musical en què tenim constància que Josefina Vento participà. Sis anys després, en finalitzar l'homenatge al doctor Barberà abans esmentat, l'alcalde d'Alaquàs, Josep Sanchis Almiñana, «*obsequió a los invitados en su propio domicilio, en donde lució sus habilidades como pianista su bellísima hija Araceli, a la que acompañaron una verdadera corte de señoritas, a cuál más distinguida, entre las que figuraban las de Sancho, Vento y otras familias de lo más saliente de la localidad, figurando asimismo la reina de los últimos Juegos Florales, que estaba, como entonces, radiante de hermosura*»¹⁶.

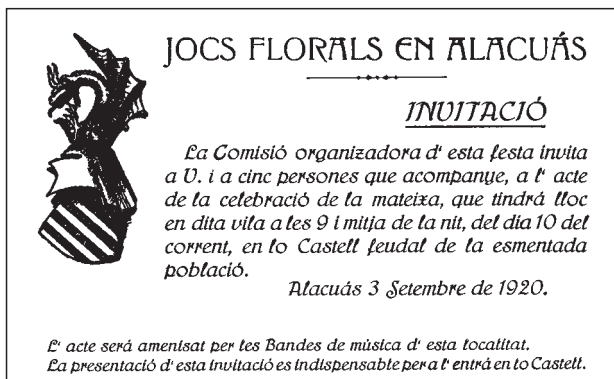
Fotografia de la família Vento Vidal realitzada al voltant de l'any 1912. En ella veiem Joaquim Vento Peiró juntament amb Josefina Vidal Zamora i els seus tres fills: Josefina (a la dreta), Eloína (a l'esquerra) i Joaquim, en braços de sa mare.

¹⁶ *La Correspondencia de Valencia* (27-IV-1926). Vegeu la nota 13.

A més, cal dir que els dos autors que recitaren poesies durant la part literària de la vetlada del 29 d'abril de 1920 foren Josep Peris Celda i, atenció!, «*el joven poeta*» Eduard Buil; és a dir, el guanyador de l'Englantina d'Or dels Jocs Florals d'Alaquàs. Tot és una coincidència, o resulta factible pensar que, cinc mesos després d'aquella vetlada ratpenatista, el jove Eduard Buil es presentà al certamen líric d'Alaquàs animat pel fet que se celebrava al poble d'on era originària Josefina Vento, amb qui segurament mantinguera una certa amistat gestada als passadissos de Lo Rat Penat? És molt probable que sí. I encara més: és possible que aquell any se celebraren Jocs Florals a Alaquàs gràcies als contactes i l'amistat que Joaquim Vento, alcalde d'Alaquàs i pare de Josefina, devia tindre amb els dirigents de Lo Rat Penat? Jo diria que també. Però, de tota manera, i com que en els propers anys pense tornar sobre el tema, de moment deixaré una pregunta sense contestar: per què se celebraren Jocs Florals a Alaquàs precisament en 1920?

ALAUQUÀS, CAPITAL DE LA CULTURA VALENCIANA

Segons relaten les tres cròniques periodístiques al·ludides, la cerimònia de lliurament dels premis s'esdevingué de la següent manera: a les 21.30 hores pujaren a l'estrat els membres de la comissió organitzadora i del consistori de mantenidors, «*las comisiones y representaciones invitadas, autoridades de Alacuás, prensa valenciana y representantes de las entidades valencianistas Nostra Parla, Joventut Valencianista, Unió Valencianista, Nostra Pàtria, Agrupació Escolar Nacionalista, Pro-Poesia, Unió Valencianista del districte del Teatre, Rat-Penat, etcétera*»; és a dir, una gentada. Perquè aquella nit Alaquàs congregà a representants de la pràctica totalitat del valencianisme cultural del moment. La qual cosa, sens dubte i ni que siga per un dia, convertí el nostre municipi en capital de la cultura valenciana.

Targeta d'invitació impresa per a l'acte.

Acte seguit, l'assessor de la comissió organitzadora i secretari del jurat, Sr. Maya Ramon, «*procedió a dar lectura al fallo*», i a continuació el president del jurat, Sr. Feo Cremades, obrí les pliques que contenien els noms dels guanyadors. El poeta guardonat amb la Flor Natural resultà ser el jove Pasqual Asins Lerma. Segons assegurava *La Correspondencia* –que el dia 16 de setembre publicà, en portada, una fotografia d'ell i una altra de la Reina de la Festa–, «*su nombre fue saludado con una salva de aplausos*». Tal com és preceptiu, era a ell a qui corresponia el privilegi d'escollir Reina. De manera que, en paraules del *Diario de Valencia*, «*acto seguido, y acompañado del Consistorio de mantenedores, bajó del estrado a ofrecer la simbólica flor a la reina de la fiesta*». És a dir, a Josefina Vento Vidal, filla de l'alcalde d'Alaquàs, «*que, luciendo primoroso traje, subió, acompañada de la corte de amor, conjunto de bellísimas señoritas que vestían a la usanza de nuestras huertanas*», apuntà *La Correspondencia*. Josefina seié en el centre de l'estat, i al seu costat ho feren la germana, la cosina i la resta d'integrants –fins a sis– de la Cort d'Amor. Segons relatà el *Diario de Valencia*, l'escena es produí «*a los acordes armoniosos de la Marcha real*».

Fotografies de Josefina Vento i de Pasqual Asins que varen ser publicades el 16 de setembre de 1920 en la portada del diari *La Correspondencia de Valencia*.

Quan ja tothom havia pres el lloc definitiu que li pertocava, es procedí a la lectura de tres de les poesies premiades. En primer lloc, «*el esclarecido y joven vate*» Pasqual Asins recità –«*con su característico estilo*», segons *La Correspondencia*– la composició guardonada amb la Flor Natural, titulada «Diada d'amor», que havia sigut presentada sota el lema «Vencerás». Afortunadament, i gràcies a què fou reproduïda pel diari *La Correspondencia de Valencia*, hui tenim accés a ella. El lector la trobarà a l'apèndix documental que tanca aquest treball. A més de convidar a llegir-la, d'ella voldria destacar els versos del darrer quartet del «Preludi», que diuen així:

«Ara que ve la primavera,
no fruiré ton bes subtil?
No florirà ta flor primera
com ha florit, joiós l'abril?»

Uns versos que tant recorden aquells altres que 29 anys després, en 1949, publicaria Joan Fuster al volum *Ales o mans*:

«Ara que véns, primavera,
no t'estengues sobre mi:
nega'm la cançó lleugera,
la mà breu del gessamí».

Curiosament, *La Correspondencia* també apunta que, després dels aplaudiments que provocà la lectura del poeta, el públic «*desde este instante comenzó a mostrar su interés por la fiesta*». Cosa que, segurament, significa que fins a aquell moment havia regnat el soroll –síntoma de desinterés– al pati del Castell.

En 1920 Pasqual Asins Lerma (1896-1948) tenia 24 anys i cursava estudis de Magisteri, que finalitzà en 1921 amb l'obtenció del títol de Mestre d'Ensenyament de Primària. Precisament, els seus biògrafs assenyalen l'època d'estudiant com la dels seus primers tempteigs lírics. Per tant, no és arriscat afirmar que el premi obtingut a Alaquàs degué ser el seu primer guardó important, o un dels primers, si més no. Quatre anys abans, en 1916, el grup Pro Poesia Valenciana li havia publicat un xicotet opuscle titulat *Melodies* a un dels quaderns destinats als «Poetes Valencians Contemporanis», opuscle que li serví de carta de presentació lírica. Posteriorment, la seua amistat amb diversos escriptors valencians de l'anomenada Generació de 1930 –Francesc Caballero, Carles Salvador, Enric Navarro Borràs...– el portà a escriure en el setmanari *Foc i Flama*, a ser un dels membres més actius i destacats de la

Joventut Valencianista i a signar les Normes Ortogràfiques de Castelló de la Plana (1932). D'aquesta manera, presidí l'entitat Nostra Parla (un organisme cultural integrat per valencians, catalans i balears que pretenia potenciar l'oficialitat de la llengua¹⁷), formà part del Consell directiu de la societat Proa («una altra entitat integradora de tots els corrents valencianistes, units per damunt de les discrepàncies ideològiques de partit, per a la defensa de la llengua»¹⁸) i col·laborà en un bon grapat de publicacions periòdiques valencianes, com ara les revistes *Taula de Lletres Valencianes* i *Pensat i Fet*. En el setmanari *El Camí*, posem per cas, tenia al seu càrrec una secció fixa dedicada a l'ensenyament. Per a guanyar-se el pa, treballà com a alt empleat de la Companyia de Tramvies, cosa que no li deixava massa temps per a dedicar-se a la seua vocació lírica. Amb tot, l'any 1941 obtingué la Flor Natural en els Jocs Florals del Rat Penat, fita que representa el cim de la seua dedicació poètica. Finalment, morí el 29 de març de 1948 a Benimaclet. Pocs mesos després de la seua defunció, els qui havien sigut els seus companys i amics a la revista *Pensat i Fet* editaren, en senyal d'estima i d'homenatge, el volum *Poesies* (1949), que recull totes les composicions integrades a

Una imatge de maduresa del poeta Pasqual Asins, guardonat amb la Flor Natural, publicada al volum *Poesies* (1949).

¹⁷ SIMBOR I ROIG, Vicent, *Els fonaments de la literatura contemporània al País Valencià (1900-1939)*, PAM, Barcelona, 1988, p. 19.

¹⁸ *Ibidem*, p. 134.

Melodies i bona part de la seua obra esparsa, i que s'encapçala d'unes notes biogràfiques i d'un escrit de presentació de Francesc Caballero Muñoz.

Després de «Diada d'amor», fou llegida la composició de temàtica patriòtica que havia sigut distingida amb l'Englantina d'Or. Tot i que n'ignorem el títol, el que sí que sabem és que fou presentada sota el lema «València lliure» i que el seu autor era el jove Eduard Buil, que féu lectura de la poesia «*con tonos sentidos y vibrantes y con un estilo declamatorio muy particular y muy hermoso, que hizo arrancar al enorme público allí congregado una estruendosa ovación, justo premio a la inspiración y al arte*», afirmà el *Diario de Valencia*. Segons *La Correspondencia*, «*comenzó su lectura declamando clara y valientemente y consiguiendo al final de su recitado una clamorosa ovación*».

En setembre de 1920, Eduard Buil Navarro (1898-1973) estava a punt de complir els 22 anys. Originari de València, escrigué novel·la, teatre i poesia. Periodista de professió, l'any 1921 ingressà com a crític teatral en la redacció del diari *El Mercantil Valenciano*, i dirigí les publicacions *Adelante* (òrgan del PSOE valencià), *Verdad* i l'agència España. La seua vinculació política el portà a presidir el Sindicat de Periodistes de l'UGT, i a exiliar-se a l'Alger i el Marroc una vegada finalitzada la guerra civil. Abans, l'any 1920 publicà cinc narracions a *El Cuento del Dumenche*. Durant la dècada dels anys vint i trenta participà

Una imatge de maduresa del poeta Eduard Buil, guardonat amb l'Englantina d'Or.

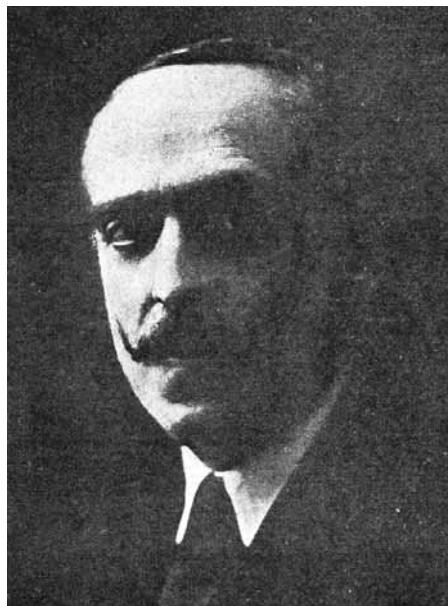
assíduament en els Jocs Florals de Lo Rat Penat (l'any 1931 assolí el títol de Mestre en Gai Saber), escrigué algunes novel·letes romàntiques i d'intenció psicològica, i mantingué una gran activitat com a autor teatral amb l'estrena de 32 obres. L'any 1966, de retorn a València, treballà com a col·laborador de la *Hoja del Lunes* i de la revista *Valencia Atracción*. Gran part de la seua obra poètica fou recollida al volum *A través d'una vida*, que veié la llum en 1972, un any abans de morir, i que fou prologat pel professor Manuel Sanchis Guarner, que el descrigué com «un home actiu i sensible, que té la necessitat de comunicar-se líricament».

El tercer poeta a actuar la nit del 12 de setembre de 1920 a Alaquàs fou Antoni de Cidon, que havia obtingut un dels premis lírics –les cròniques no aclareixen quin, però és quasi segur que el que patrocinava mossén Rafael Tramoyeres– per «*su soneto a la Virgen del Olivar*». Amb la qual cosa la tríada temàtica de la nit, representada per una poesia amatòria, una de patriòtica i una de religiosa, quedava tancada.

Antoni de Cidon Navarro és, de tots tres protagonistes de la vetlada, l'escriptor de qui menys informació biogràfica disposem. Prou més major en edat que Pasqual Asins i que Eduard Buil, sabem que fou membre de la societat Lo Rat Penat, entitat en la qual ocupà diversos càrrecs. De fet, fou a la seua ratpenatista on el 31 de gener de 1905 realitzà una lectura poètica. Això significa, per tant, que en aquella data –de «*festivo poeta valencianista y presidente de la comisión de Teatro*», el tracta la crònica periodística que la relata– ja era un poeta conegut i consagrat. L'exemplar de *Las Provincias* corresponent a l'1 de febrer de 1905 explica que «*las poesías que el Sr. Cidón recitó con ajustada y brillante maestría, fueron todas de estilo cómico, produciendo constante y creciente hilaridad entre los oyentes, y se hizo ostensible con frecuentes y prolongados aplausos*».

Al cap d'un any, el 20 de març de 1906, Antoni de Cidon, aleshores secretari de Lo Rat Penat (tot i que poc temps després renuncià al càrrec), protagonitzà una altra lectura poètica novament a la seu de l'entitat valencianista. Afortunadament, la ressenya periodística que la reporta ofereix una miqueta d'informació relativa al poeta i a la seua forma de ser i d'actuar. Així, parla d'ell com d'un home introvertit, amb una «*personalidad literaria (...) muy poco conocida por su empeño en reservar para un limitado círculo de oyentes sus originales producciones, con su cuna, su educación y sus aptitudes artísticas*». A més, en lloa la prosa «*elegante y castiza, superior a sus versos, con ser estos correctos y llenos de gracia espontánea y de fina sátira*». Pel

El poeta Antoni de Cidon, que obtingué premi pel seu sonet a la Mare de Déu de l'Olivar, en una imatge de 1914.

que fa al seu aspecte físic, hi assegura: *«parece su figura atildada, casi inglesa, y su semblante compuesto y al parecer inexpresivo no explican su facilidad para convertir en regocijada broma los cuadros más serios y tristes de la vida, y únicamente aquellos que le tratan muy a fondo, o los que ya tuvieron ocasión el pasado año de conocer sus aptitudes para descender a las intimidades del sentir popular, podían esperar el buen rato que disfrutaron en la velada de anoche»*. El recital finalitzà amb la lectura de la poesia festiva «Lo bateig del obreret», que havia obtingut un accèssit en els Jocs Florals de Lo Rat Penat de 1905.

Així mateix, i pel que respecta a la seua activitat lírica, sabem que en juliol de 1906 el diari *Las Provincias* li publicà una composició titulada «A la il·lustre senyoreta Amèlia Enríquez de Navarra y Mayans, XXV subirana de'l Gay Saber, en les Bodes d'argent dels Jochs Florals»; i que en els Jocs Florals de Lo Rat Penat de 1907 li fou premiat el «romans de costums populars» «La missa de quatre». En 1923 publicà un volumet de versos festius –titulat *Asò són... romansos*–, i l'any següent, 1924, un llarg recull de poesies titulat *Roseret de la Verge* i dedicat a la Mare de Déu dels Desemparats, amb motiu de la coronació que havia tingut lloc l'any anterior, recull que l'acredita com a especialista en lírica mariana.

Acabada la part literària de la vetlada, arribà el moment dels discursos, preceptius en tota cerimònia de caràcter social. Només se'n pronunciaren dos. En primer lloc, estava previst que, com a mantenidor de la festa, prenguera la paraula el Sr. Josep Maria Palop, jutge d'Alaquàs. Però aleshores «*comunicó el secretario de la comisión que una inesperada afonía le imposibilitaba dirigir la palabra, y para substituirle, a ruegos de la comisión, se alzó el presidente del consistorio, don José Feo*», que es veié d'aquesta manera forçat a pronunciar un parlament.

En la seua improvisada al·locució, el Sr. Feo Cremades començà agraint el lloc d'honor que li havia sigut concedit i «*que no pensaba ocupar y deplorando la indisposición del señor Palop*». Després de les salutacions i formalitats de rigor –com ara l'al·lusió a la Reina de la Festa, Josefina Vento, en qui «*dijo ver un compendio de todas las bellezas de la mujer de Alacuás*»–, començà a fer referència al municipi que acollia la celebració poètica, i es congratulà per l'entusiasme que la vila havia manifestat a propòsit d'aquella festa cultural i patriòtica. Cosa que honorava els seus habitants, i que «*honraba también a Valencia, la amorosa Madre, que acogía con cariño sobre su seno el latido de los corazones de sus pueblos*».

Convé no perdre de vista, perquè em sembla que és la part més interessant del discurs, el sentit patriòtic que, a més del literari i cultural, l'orador atorgava a la celebració dels Jocs Florals; sobretot en el moment en què afirmà: «*estas fiestas culturales son nuevas orientaciones para la conciencia de los pueblos, que producen más tarde, con el amor a nuestras glorias pretéritas y a nuestras aspiraciones futuras, movimientos en pro de la libertad que en funesto día nos fue arrebatada, y sin la cual ni Valencia será grande, ni podrá ser España cosa viva*». L'al·lusió a la batalla d'Almansa i la pèrdua dels Furs és notòria. Però per si tot això no havia resultat prou clar, prou eloqüent, el Sr. Feo arengà l'auditori amb paraules ben abrandades, ja que «*terminó alentando a los presentes a que, siguiendo el ejemplo de Euskadi, Cataluña y todos los pueblos que son fuertes, porque aman sus fueros, defiendan los de Valencia con estudio y cultura mientras convenga, y con propia sangre si llegara el caso*». No cal ni dir que són afirmacions que hui en dia, en ple segle XXI, resultarien políticament incorrectes, i pràcticament impossibles d'escoltar en un acte cultural destinat a un públic ampli que comptara amb la benedicció de les autoritats, que no tinguera vocació de marginal. Josep Feo finalitzà el seu discurs amb decisió, «*dando un "¡Vixca València lliure!"*, que fue contestado con entusiasmo y seguido por una gran ovación».

Una imatge de maduresa de Joaquim Vento Peiró, alcalde d'Alaquàs entre els anys 1918 i 1921, pare de la Reina de la Festa i patrocinador d'un dels premis extraordinaris dels Jocs Florals.

Finalment, i com no podia ser d'una altra manera, tancà l'acte la primera autoritat municipal, l'alcalde d'Alaquàs: el Sr. Joaquim Vento Peiró, que se'n devia sentir especialment satisfet de la mostra de cultura, valencianisme i bon gust literari que acabava de protagonitzar el municipi. I que mancat, com segurament estava, del do de l'eloqüència, «*en sencillas y sentidas palabras, pidió un aplauso para la comisión organizadora y elogió la adhesión del pueblo en esta fiesta*». És a dir, no intentà passar pel que no era ni aprofitar l'ocasió per a atribuir-se mèrits: tot un signe de modèstia i d'intel·ligència.

Un detall interessant i significatiu, des del punt de vista local –que només aporta el *Diario de Valencia*–, fou que, en acabar els discursos, «*y a los acordes de la Marcha real, fue impuesta, de manos de la reina, una hermosa y valiosísima corbata de seda, bordada en oro, a cada una de las dos bandas de música de la población, obsequio de la comisión y recuerdo de la fiesta*». Amb la qual cosa podem dir que, en una nit certament especial des del punt de vista cultural i patriòtic, les dues bandes locals, exponents de la cultura musical que aleshores tingueren els habitants d'Alaquàs, també gaudiren del seu reconeixement, del seu minut de glòria¹⁹. Això parla molt i molt bé de l'ha-

¹⁹ Trobareu informació i fotografies relatives al naixement i composició de totes dues bandes, la «Vella» del «Casino Roig» (anomenada La Primitiva) i la «Nova» del «Casino Blau» (anomenada «Centro Musical de Socorros Mutuos»), a: ALABAU, Juan, «La música en Alaquàs (antes del 36)», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, Alaquàs, 1989, p. 71-103.

bilitat «política» de la comissió organitzadora de la festa, que sabé integrar i reconéixer en un mateix acte les diverses sensibilitats i manifestacions culturals (no gens abundants aleshores, dissortadament) que cohabitaven al nostre poble.

El final d'aquella «*patriótica fiesta*», apoteòsic, es tancà «*entre vítores y aplausos*» i felicitacions «*a la comisión por el espléndido éxito obtenido*», segons *La Correspondencia*; «*entre el mayor entusiasmo y con innúmeros elogios a la comisión, y muy especialmente a los señores Castelló, director artístico, y Lluna, secretario*», segons el *Diario de Valencia*; i «*con vivas a Alacúas, a València lliure, a la Virgen del Olivar, al alcalde y a la Reina*», segons *Las Provincias*.

LA REINA DE LA FESTA I LA SEUA CORT D'AMOR

En referència a la fadrines que, durant la cerimònia de lliurament dels premis, acompanyaven Josefina Vento, la Reina de la Festa, cal dir que una de les més valuoses informacions que ens proporciona el *Diario de Valencia* és la de

Fotografia familiar dels germans Vento Vidal. D'esquerra a dreta: Josefina, Joaquim i Eloína.

facilitar la identitat de les dues xiquetes que li portaven la cua del vestit, Dorita i Pepita de la Calle, i de les sis integrants de la seua Cort d'Amor, totes elles joves de la localitat entre els 14 i els 16 anys d'edat: Eloína Vento, germana de Josefina –que és qualificada com a «*bellísima y encantadora*»–, Paquita Vento, cosina –que ho és de «*monísima*»–, Emília Montalt –«*simpática*»–, Teresa Ros –«*graciosa*»–, Amparo Laborda –«*angelical*»– i, finalment, Guadalupe Bresó –«*cariñosísima*».

Afortunadament, i gràcies a la col·laboració de diversos amics i coneguts²⁰, he pogut identificar a la major part d'aquestes fadrines, a excepció de les dues xiquetes. D'aquesta manera, i com ja ha quedat dit, la Reina de la Festa era Josefina Vento Vidal. Havia nascut en 1903 –en aquell moment tenia, per tant, 17 anys– i moriria en 1935, als 32 anys d'edat. Josefina era filla de Joaquim Vento Peiró i de Josefina Vidal Zamora, i la major de tres germans, ja que la seguien Eloína, integrant de la Cort d'Amor, i Joaquim, el més jove dels tres. Son pare, Joaquim Vento Peiró, fou alcalde d'Alaquàs entre 1918 i 1921²¹.

Josefina Vento Vidal fotografiada el 18 de gener de 1926.

²⁰ Així, vull agrair la informació i les fotografies que m'han facilitat: Carmen Baixauli Laborda, Carmen Benlloch Folgado, Adrià Besó Ros, Josefina Cabo Vento, Emília Hernández Montalt, Assumpció Navarro Martí, Isabel Pallardó Vento, i ma mare, M. Pilar Ricart Moreno.

Emília Montalt Candel, membre de la Cort d'Amor dels Jocs Florals, tal com probablement anava vestida el dia dels Jocs Florals d'Alaquàs.

Eloína Vento Vidal, membre de la Cort d'Amor dels Jocs Florals i germana de Josefina, fotografiada quan tenia 17 anys.

Havia nascut en 1877 i morí al voltant de 1932, als 55 anys d'edat. Dotze mesos abans, en 1931, la seua filla Josefina es casà amb Francisco Cabo Anton, amb qui tingué dues filles: Josefina i Eloína.

Pel que fa a la resta de dames que integraven la Cort d'Amor, en primer lloc trobem Eloína Vento Vidal, germana de Josefina, que havia nascut al voltant de 1904 –en el moment de celebrar-se els Jocs Florals tenia 16 anys–; i que moriria, poc temps després i fadrina, amb tan sols 19 anys.

Una altra de les membres d'aquell seguici poètic era Paquita Vento Portalés, cosina de Josefina i d'Eloína. Filla de Salvador Vento i d'Isabel Portalés, Paquita havia nascut l'any 1906 –amb 14 anys, era molt probablement la més jove d'aquelles xiques– i moriria en 1987. Fruit del seu matrimoni amb Vicente Pallardó Català, nasqueren dos fills: Daniel i Isabel.

²¹ Així ho indica una agulla de corbata que, com a recordatori, en deixar l'alcaldia li regalaren els membres de la corporació local, i que conserva la seua néta, Josefina Cabo Vento.

La següent de les fadrines citades pel *Diario de Valencia* era Emília Montalt Candel, que pertanyia a la família «de les Beatrices», que havia nascut el 5 d'abril de 1905 –15 anys en 1920– i que morí en 10 de desembre de 1993. Era filla de Manuel Montalt Llopis i d'Innocència Candel. L'any 1935 es casà amb Isidro Hernández Morelló, amb qui tingué una filla: Emília.

A continuació trobem Teresa Ros Usedo, que era filla de Francisco Ros Andreu i de Teresa Usedo Garcia. Havia nascut en 1904 –tenia 16 anys, per tant– i morí en 1980. Es casà amb Pasqual Martínez Andreu, amb qui tingué quatre fills: Teresa, Pasqual, Maruja i Francisco.

La cinquena de les fadrines, Amparo Laborda Montalt, era filla de Pedro Laborda Garcia i d'Amparo Montalt Llopis, i com Emília Montalt –eren cosines– pertanyia també a la família «de les Beatrices». Quan se celebraren els Jocs Florals tenia 16 anys, ja que havia nascut en 1904, i morí en 1974. L'any 1923 es casà amb Carmel Baixauli Comes, fill de Massanassa que arrelà ben pregonament a Alaquàs i arribà a ser un gran animador del món cívic i cultu-

Paquita Vento Portalés, membre de la Cort d'Amor dels Jocs Florals, fotografiada el dia del seu casament amb Vicent Pallardó Català.

Teresa Ros Usedo, membre de la Cort d'Amor dels Jocs Florals, en una imatge de joventut.

Amparo Laborda Montalt, membre de la Cort d'Amor dels Jocs Florals, en una imatge de 1923.

ral de la localitat²². Fruit d'aquell matrimoni nasqueren tres filles: Amparo, Teresa i Carmen.

Finalment, i pel que fa a Guadalupe Bresó, l'única informació que he pogut esbrinar és que pertanyia a «ca Patilla», i que en una data indeterminada del segle XX tots els descendents de la família emigraren a Amèrica. Així mateix, tampoc no he pogut verificar cap dada biogràfica de les dues xiquetes que portaven la cua del vestit de la Reina de la Festa, les germanes Dorita i Pepita de la Calle, que en aquell moment devien tindre al voltant dels 10 anys.

ELS JOCS FLORALS D'AHIR I DE HUI

Actualment, els Jocs Florals gaudeixen de molt poc ressò i d'un escàs prestigi. Això és degut a diversos motius: en primer lloc, al fet que «el seu temps»

²² Trobareu nombrosa informació sobre la biografia i l'activitat de Carmel Baixauli Comes al meu treball: «La demolició de la torre del Castell (1928)», *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, Alaquàs, 2004, p. 67-70.

ha passat, els seus organitzadors no han sabut –o no han volgut– adaptar-los a les noves circumstàncies socials, i han esdevingut anacrònics, tant des d'un punt de vista formal com ideològic. A més, al seu notable desprestigi també ha contribuït –i de manera notòria– el fet que la societat que els convoca, Lo Rat Penat, a partir de la dècada dels anys 70 del segle XX, tot coincidint amb la Transició democràtica, caiguera en mans dels sectors més reaccionaris i anticatalanistes de la societat valenciana. Uns sectors que han fet entrar la il·lustre i centenària entitat en posicions acientífiques, com ara la defensa del secessionisme lingüístic, que l'allunyen dels seus objectius primigenis, fundacionals, i de tota racionalitat acadèmica.

Per això, si volem entendre la importància i transcendència que, en un passat no tan llunyà, tingueren aquest tipus de convocatòries culturals i patriòtiques, hem de tindre present que els «actuals Jocs Florals» estan representants per certàmens com ara els Premis Octubre, els Ciutat d'Alzira, Ciutat d'Elx, Ciutat de València i d'altres. És a dir, per concursos literaris que, salvant totes les distàncies estètiques i ideològiques que imposa el pas del temps, mantenen la mateixa finalitat, una molt semblant estructura formal i un idèntic esperit cultural que aquelles convocatòries de Jocs Florals que se celebraven durant el darrer terç del segle XIX i bona part del XX. O no és cert, posem per cas, que les edicions dels Premis Octubre compten amb «poeta llorejat», «mantenedors», «president del consistori» i, sovint, fins i tot «reina de la festa», tots els elements que fan possible la seua posada en escena? Només cal que hi adapteu, als nous temps, la nomenclatura.

En el cas del nostre municipi, no hi ha dubte que tant els Premis literaris Vila d'Alaquàs, que varen ser convocats durant els primers anys de la democràcia i fins meitat de la dècada dels huitanta, com el Certamen a la Mare de Déu de l'Olivar, que se celebra ininterrompudament des de l'any 1991, són, d'una manera o d'altra, deutors d'aquell isolat i extraordinari torneig literari que en setembre de 1920 congregà al pati del Castell d'Alaquàs els més distingits amants de les lletres valencianes: del municipi, de la ciutat de València i de bona part de la comarca de l'Horta.

Tot això significa que, afortunadament i a diferència del que passava fa noranta o cent trenta anys, ara no disposem d'un únic certamen literari, sinó de molts: els actuals Jocs Florals són múltiples i variats, i naixen de la confluència d'interessos i la col·laboració d'entitats, editorials i associacions de diversa índole –tant públiques com privades– que, com aquell originari Lo Rat Penat, desitgen que la nostra llengua i la nostra literatura tinguen cada vega-

da una major presència i protagonisme social. I és que l'activitat literària valenciana estigué, durant moltes dècades, animada i fomentada per aquelles festes gòtiques que premiaven, públicament i amb tots els honors, la creació lírica i la investigació històrica. Alguna cosa, doncs, hem avançat des de 1859, des de 1920, gràcies a la convocatòria de Jocs Florals que, com el que fou celebrat a Alaquàs, enaltiren ben dignament, sense complexos, la cultura i la identitat del nostre poble.

APÈNDIX DOCUMENTAL

ENSAIG DE JOCHS FLORALS D'ALACUÀS, PATROCINATS PER L'AJUNTAMENT DE LA VILA²³

PREMIS ORDINARIS

- I. Flor Natural: A la millor poesia en valencià, ab llibertat de tema, metro i extensió.
- II. Viola d'Or: A la millor poesia valenciana que desenrolle un tema de caràcter moral o religiós.
- III. Englantina d'Or: A la millor poesia patriòtica que cante les glòries valencianes.

PREMIS EXTRAORDINARIS

1. Del señor alcalde-president de l'Ajuntament d'Alacuàs: «El trabajo en todos los órdenes es fuente de bienestar y riqueza».
2. De don José Maria Palop, jutge municipal: «Mejoras que necesita el pueblo de Alacuás para desenvolverse debidamente».
3. De don José Sanchis, mestre nacional: «¿Qué ventajas reportaría a la villa de Alacuás la construcción de un edificio escolar en el que pudiera intensificarse la cultura de sus hijos? Medios para conseguirlo en breve».
4. De don Rafael Tramoyeres, retor: «Sonet en llengua valenciana a la Verge del Olivar».
5. De Don Federico Peiró, metje titular de la vila: «Ventajas e inconvenientes que produce el alcohol en el organismo humano».

²³ *Las Provincias* (29-VII-1920).

6. De don José Zaragoza, corresponsal del Centre de Cultura Valenciana en Alacuàs: «Monografía histórica del castell d'Alacuàs».
7. De don José Maya: Al millor sainet, escrit en valencià, en prosa o vers, que estiga basat en costums populars.
8. De don Salvador Tàrrega: «Desarrollo de la industria alfarera en Alacuás. Medios para conseguir un engrandecimiento rápido y bien cimentado».

CONDICIONS

- 1ª Els treballs seran presentats o remitits, en la forma de costum, avans del dia 25 d'agost pròxim, en lo domicili social de la comisió (Casa Capitular d'Alacuás), o en València, San Esteban, 11, entresuelo, izquierda.
- 2ª El sainet a què es referix el tema del premi 7 (extraordinari), serà, a ser posible, estrenat en esta població, a quin efecte la comisió procurarà dur este projecte a la realitat.

Alacuàs, 25 de juliol de 1920. La comisió.

LOS JUEGOS FLORALES DE ALACUÁS²⁴

La comisión organizadora de los Juegos Florales, que es la que entiende en la celebración y preparación de esta fiesta de cultura, de que en días pasados hablamos, tiene ya casi ultimados los múltiples detalles de la organización de la misma.

Dentro de breves días se hará público el fallo del jurado, pues éste comenzará pronto sus funciones, en las que juzgará los trabajos presentados, cuyo número y lema son los siguientes:

1. «Vencerás».- 2. «Amor, amorum».- 3. «Al amor del teu caliu».- 4. «Sempre tu».-
5. «La terra del cel».- 6. «Guanyaràs el pa».- 7. «Arromangat un camal».- 8. «Escolta, valencianeta».- 9. «Nosotros somos nosotros».- 10. «De fanc y pallús».-
11. «Els valencians són de la pell».- 12. «De ma terra».- 13. «Un médico valenciano».- 14. «El hombre nace para trabajar».- 15. «La Virgen y las flores son mis amores».- 16. «Violes».- 17. «València lliure».- 18. «A València».- 19. «Capolls».- 20. «Perols y casoles».- 21. «Guanyaràs el pa en la suor de ta front».- 22. «El pereós».-
23. «Cors nafrats».- 24. «Contendere, emiti operam dare».- 25. «Ala-Cuàs».- 26. «Libertad y trabajo».- 27. «Amor y ciencia».- 28. «Quasi oliva speciosa in campis».-
29. «Ylecará».- 30. «Alacuàs històric».- 31. «Mens sana, in corpore sano».- 32.

²⁴ *Las Provincias* (2-IX-1920).

«Quasi oliva speciosa in campis».- 33. «Gents de Déu».- 34. «Moreneta, escolta».- 35. «Orrison».- 36. «Tan en amor l'esperit meu contempla».- 37. «Lo cantaire dels vensuts».- 38. «Celiara».- 39. «Acerali».

El presidente, Felipe Mateu. El secretario, Antonio Lluna. Vº Bº; El asesor, José Maya.

JOCS FLORALS EN ALACUÀS. FALL DEL JURAT²⁵

Reunit en el dia de hui el jurat, compost per don Josep Feo Cremades, don Estanislau Alberola, don Lluís Cebrián Ibor i don Josep Maya Ramon, després de l'actuació oportuna ha emés el següent fall:

Flor Natural: Premi al número 1, lema: «Vencerás». Accésit primer, desert. Accésit segon al número 2, lema: «Amor, amorum».

Viola d'Or: Premi al número 23, lema: «Cors nafrats». Accésit al número 25, lema: «Ala-Cuàs».

Englantina d'Or: Premi al número 17, lema: «València lliure».

I (extraordinari), de don J. Vento: Premi al número 14, lema: «El hombre nace para trabajar». Accésit primer, al número 21, lema: «Guanyaràs el pa ab la suor de ton front». Accésit segon, al número 6, lema: «Guanyaràs el pa...».

II (idem), de don J. Palop: Premi, al número 39, lema: «Acerali».

III, de don J. Sanchis: Premi, al número 29, lema: «Ilecara».

IV, de don R. Tramoyeres: Premi, al número 33, lema: «Gen[t]s de Déu». Accésit primer, al número 32, lema: «Quasi oliva speciosa in campis». [Accésit segon, al número 28, lema: «Quasi oliva speciosa in campis».] Accésit tercer, al número 35, lema: «Orrison».

V, de don F. Peiró: Premi, al número 13, lema: «Un médico valenciano». Accésit primer, al número 27, lema: «Amor y ciencia». Accésit segon, al número 44: «Sanitas est animæ et corporis sobrius potus».

VI, de don J. Zaragozá: Desert per no trobar el jurat suficient valor en les produccions presentades per a concedir-lo.

²⁵ *La Correspondencia de Valencia* (7-IX-1920).

VII, de don Josep Maya: Premi, al número 12, lema: «De ma terra». Accésit primer, al número 10, lema: «De fang i pallús». Accésit segon, al número 7, lema: «Arromanga't un camal». Menció honorífica, al número 9, lema: «Nosotros somos nosotros».

VIII, de don S. Tárrega: Desert (per no trobar el jurat, en les produccions presentades, el necessari mèrit per a concedir-lo).

València, 6 de setembre de 1920. El secretari del jurat, Josep Maya. Vist plau: el president del jurat, Josep Feo Cremades.

JOCS FLORALS EN ALACUÀS²⁶

Indudablemente, uno de los mayores atractivos que tenía la fiesta de los Juegos Florales celebrada ayer en Alacuás era el ambiente en que se desarrolló.

La noche era maravillosa: una de estas noches de septiembre en que aún perduran las opulencias del verano, pero aliadas ya a las melancólicas elegancias del otoño.

El patio del castillo –que es donde se celebró el acto– tenía nuevos prestigios evocadores. Había sido espléndidamente decorado con flores, y el escudo de Valencia ocupaba el sitio de honor. El estrado, muy artístico, en cuyo fondo lucía la *Senyera*. De las ojivas de los ventanales, repletos de público, pendían cobertores barrados de rojo.

A la hora anunciada subieron al estrado el consistorio de mantenedores, las comisiones y representaciones invitadas, autoridades de Alacuás, prensa valenciana y representantes de las entidades valencianistas *Nostra Parla*, *Joventut Valencianista*, *Unió Valencianista*, *Nostra Pàtria*, *Agrupació Escolar Nacionalista*, *Pro-Poesia*, *Unió Valencianista del districte del Teatre*, *Rat-Penat*, etcétera.

El secretario de la comisión, señor Maya, dió lectura al acta, que oportunamente publicamos, y el presidente del consistorio abrió las plicas, con los nombres de los autores.

El poeta premiado resultó ser el culto valencianista y querido amigo nuestro Pascual Asins. Su nombre fue saludado con una salva de aplausos, y a los sonos de una marcha bajó del estrado a ofrecer la rosa a la Reina de la Fiesta, la distinguida hija del alcalde de Alacuás, Josefina Vento, que, luciendo primoroso traje, subió, acompañada de la corte de amor, conjunto de bellísimas señoritas, que vestían a la usanza de nuestras huertanas. Y a continuación, con su característico estilo, recitó el señor Asins su poesía, que a continuación insertamos:

²⁶ *La Correspondencia de Valencia* (13-IX-1920).

Diada d'amor

Lema: Vencerás

Preludi

Amor, amor, dolça promesa,
quan has de ser realitat?
Quan ta cansó, com rosa encesa,
m'ha de deixar tot perfumat?

Mon esperit, fervent romàntic,
guarda per tu lo seu tresor;
totes les gràcies de son càntic,
totes les glòries de son llor.

Ara que ve la primavera,
no fruitaré ton bes subtil?
No florirà ta flor primera
com ha florit, joiós, l'abril?

L'aubada

Les darreres estrelles de la nit
s'apaguen en lo cel.

De l'amor que esperava engelosit,
ja s'apaga, també, l'últim anhel.

Ara el dia ab fretura se redressa
sobre'l món que reposa.
En el fauste jardí de la bellesa
l'amor vol ser l'alosa.

El crepuscle claríssim ha florit
i les fruites se banyen de claror.
S'ha encés en l'esperit
la llàntia de l'amor.

El sol pare, s'anuncia ab valentia
per uns núgols vermells.
L'amor és l'alegria
feta ritme de foc i cascabells.

El dia clar esclata.
Com un Rei jove i fort ha esdevingut.
L'amor trenca la plata
dels quinze anys i l'amor és joventut.

Ànima viajera
reprén el vol ardit,

copsa el fruit primerenc que'n primavera
l'amor jove és immune i atrevit.

*El mig-dia
En el mar*

El mar talment pareix un llac d'argent.
El cel un hort florit de violetes.
De lluny les barques són, la vela al vent,
gabines que se diuen amoretetes.

El sol encén la sanc i la esperança
florix en l'esperit com una rosa.
L'amor de fer camí no es cansa.
Son cant de joventut rima l'alosa.
...Cigala que abscondida en la meua ànima
regales mon camí; canta magnànima
ton cant encés en febra de passió,
i atrau ab ta veu clara i cantarina
a la donçella fresca que il·lumina
mos somnis de poeta, la llusió.

En les montanyes

El ramat baix lo sol, extés, reposa.
La pastora que'l guarda, flor gentil
de la serra, desfulla al vent la rosa
d'un cantar, com son ànima, tranquil.
L'amor sent bategar en ses entranyes
el dalit imposible d'abrasar
en un bes de sa boca, a les montanyes
que, com núvies, són dolces de besar.
Les montanyes ofrenen ses nuseses
al mig dia, vibrant de sol i enceses.
Com pits verges palpiten d'emosió,
quan Riquilda, la bella espiritada,
se presenta traïdora i enjoïada
a fra Joan Garí en meditació...

L'hora fervent

El vespre se desmaia en llit de roses.
El sol en son ocàs se incendia i crea
l'estrany camí que encén totes les coses.

L'oreig és un bresol per a la idea.

S'anuncia dolsament la blanca lluna
pel mar mediterrani i trovador,
pel mar asserenat, clara llacuna
que vibra en son mutisme somniador.

La veu d'un mariner, sentida i grossa,
se renta al fons del mar i se desglosa
en càlida cansó d'enamorat.

El vespre ara fa via, ara se cansa.
La esposa, fila el lli de la esperança,
l'espòs somnia en la immortalitat.

Final

Cada dia és un poema
per al llibre de l'amor.
Qui en ses flames no se crema
no sap del plaer millor.

Cada dia és una rosa
que se bada en l'infinít.
L'amor la cull i la posa
com una joia en son pit.

I violes de misteri
que l'amor gentil recull,
són les notes del psalteri
que'n lo cor-poeta bull.

...Amor, si vens per ma via
i et detures un moment,
cull mon cor, estrofa-pia
per al teu llibre fervent.

Nuevos aplausos fueron el comentario del público, que desde este instante comenzó a mostrar su interés por la fiesta.

Anunciado el autor de la poesía patriótica premiada con la Englantina d'Or, se adelantó su autor, el joven poeta Eduardo Buil, y comenzó su lectura, declamando clara y valientemente y consiguiendo al final de su recitado una clamorosa ovación.

Don Antonio de Cidón leyó seguidamente un soneto suyo a la Virgen del Olivar, Patrona de la villa, que el público escuchó emocionado y aplaudió con entusiasmo.

Llegado el momento de hacer uso de la palabra el mantenedor, don José María Palop, primer juez de Alacuás, comunicó el secretario de la comisión que una inesperada afo-

nía le imposibilitaba dirigir la palabra, y para substituirle, a ruegos de la comisión, se alzó el presidente del consistorio, don José Feo.

El señor Feo comenzó justificando su participación en la fiesta en el lugar preeminente que no pensaba ocupar y deplorando la indisposición del señor Palop, de quien hizo justos elogios.

Saludó galanamente a la Reina de la Fiesta, en quien dijo ver un compendio de todas las bellezas de la mujer de Alacuás, y se congratuló de que esta villa mostrase tal entusiasmo por estas fiestas culturales y patrióticas, pues en ella, al par que se honraba, honraba también a Valencia, la amorosa Madre, que acogía con cariño sobre su seno el latido de los corazones de sus pueblos.

Dijo que estas fiestas culturales son nuevas orientaciones para la conciencia de los pueblos, que producen más tarde, con el amor a nuestras glorias pretéritas y a nuestras aspiraciones futuras, movimientos en pro de la libertad que en funesto día nos fue arrebatada, y sin la cual ni Valencia será grande, ni podrá ser España cosa viva.

Terminó alentando a los presentes a que, siguiendo el ejemplo de Euskadi, Cataluña y todos los pueblos que son fuertes, porque aman sus fueros, defiendan los de Valencia, con estudio y cultura mientras convenga, y con propia sangre si llegara el caso.

Finalizó dando un «*¡Vixca València lliure!*», que fue contestado con entusiasmo y seguido por una prolongada ovación.

El alcalde de Alacuás, don Joaquín Vento, en sencillas y sentidas palabras, pidió un aplauso para la comisión organizadora y elogió la adhesión del pueblo a esta fiesta.

Y entre vítores y aplausos terminó la patriótica fiesta.

Nuestra enhorabuena a la comisión por el espléndido éxito obtenido.

JUEGOS FLORALES EN ALACUÁS²⁷

Se celebraron el domingo por la noche en el recinto del antiguo castillo-palacio de aquella villa.

A la hora anunciada ocuparon el estrado las autoridades locales, comisión organizadora, etc.

²⁷ *Las Provincias* (14-IX-1920).

El poeta premiado, don Pascual Asins, llevó al trono a la hija del alcalde, señorita Josefina Vento, quien sentó a sus lados, como corte de amor, a sus hermanas Eloína y Francisca, y algunas otras muchachas.

Fueron leídas la poesía premiada con la Flor Natural y otras dos, originales de los señores de Cidón y Buil²⁸.

Y como quiera que el mantenedor a última hora vióse obligado a desistir de su discurso, el concejal del Ayuntamiento de Valencia, don José Feo Cremades, improvisó unas discretas frases de afectuoso elogio para todos.

La fiesta terminó con vivas a Alacuás, a *València lliure*, a la Virgen del Olivar, al alcalde y a la Reina.

REGIÓN. ENSAYO DE JUEGOS FLORALES EN ALACUÁS²⁹

El corresponsal

Solemne, ameno y de agradabilísimas notas resultó el acto que ayer se celebró en la villa de Alacuás.

En el antiguo castillo y en su patio central, tubo lugar la fiesta, en la que se derrochó arte, valencianismo, belleza e inspiración.

Sobre amplio entablado se alzó el soberbio trono, todo él tapizado de flor natural, en la construcción del cual puso el excelente artista don Joaquín Castelló todo su ingenio y su arte, mereciendo innumerables elogios de cuantos lo admiraron.

Bajo el artístico dosel tomó asiento la bella y angelical señorita Josefina Vento, Reina de la Fiesta, la que vestía un rico traje de época y adornaba su frente con una preciosa diadema. Llevaban la cola de la reina las nenas Dorita y Pepita de la Calle.

La corte de amor estaba compuesta por la bellísima y encantadora Eloína Vento, la monísima Paquita Vento, la simpática Emilia Montalt³⁰, la graciosa Teresita Ros, la angelical Amparito Laborda y la cariñosísima Guadalupe Bresó.

El asesor de la comisión y secretario del Jurado, señor Maya Ramón, procedió a dar lectura al fallo, y el presidente del Jurado, señor Feo, abrió las plicas correspondientes.

²⁸ A l'original diu «Briel».

²⁹ *Diario de Valencia* (17-IX-1920).

³⁰ A l'original diu «Montal».

Resultó ser el poeta premiado con la Flor Natural el esclarecido y joven vate don Pascual Asins, quien acto seguido, y acompañado del Consistorio de mantenedores, bajó del estrado a ofrecer la simbólica flor a la Reina de la Fiesta, a la que esperaba en las gradas la corte de amor, y a quien acompañó hasta el trono, en donde aquella tomó asiento, a los acordes armoniosos de la Marcha real.

Don Pascual Asins procedió a recitar su poesía, titulada «Diada d'amor». Calurosa ovación mereció tan inspirado trabajo.

El autor de la poesía patriótica, premiada con la Englantina, don Eduardo Buil, procedió a la lectura de la misma, lo cual hizo con tonos sentidos y vibrantes y con un estilo declamatorio muy particular y muy hermoso, que hizo arrancar al enorme público allí congregado una estruendosa ovación, justo premio a la inspiración y al arte.

Don Antonio de Cidón, premiado por su soneto «a la Virgen del Olivar», leyó igualmente su obra, mereciendo aplausos por su hermosa composición.

Por la circunstancia de hallarse afónico el mantenedor que debió ser de la fiesta, don José María Palop, hizo, a ruegos del señor Maya, uso de la palabra don José Feo, presidente del Consistorio.

Terminado el acto, y a los acordes de la Marcha real, fue impuesta, de manos de la reina, una hermosa y valiosísima corbata de seda, bordada en oro, a cada una de las dos bandas de música de la población, obsequio de la comisión y recuerdo de la fiesta.

Y entre el mayor entusiasmo y con innúmeros elogios a la comisión, y muy especialmente a los señores Castelló, director artístico, y Lluna, secretario, terminó el acto.

